

معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
اداره پاسخگویی به سوالات دینی

احکام مبطلات نماز

دوره آموزشی کارشناسان پاسخگویی به سوالات شرعی

گروه علمی احکام اداره پاسخگویی به سوالات دینی
(سال ۱۳۹۸)

در این نسخه تنها نظر چهار تن از فقها آمده است و مطالب کم کاربردتر نیز حذف شده است؛

((غیر قابل انتشار))

پیشگفتار

قال الرضا(ع): رحم الله عبداً أحيا أمرنا فقلت له: و كيف يحيى أمركم؟ قال: يتعلم علومنا و يعلمها الناس...^۱

عبدالسلام می گوید از امام رضا(ع) شنیدم که می فرمود: «خداوند رحمت کند هر آن کس را که امر ما را زنده می کند.» به ایشان گفتم: «چگونه امر شما را احیا می کند؟» فرمود: «علوم ما را فرا می گیرد و آن را به مردم تعلیم می دهد...» «اداره پاسخ گویی به سؤالات دینی» مفتخر است در راستای رسالت خود مبنی بر اشاعه فرهنگ تشیع و پاسخ گویی به سؤالات شرعی مردم در این حوزه گسترده از دین، محتوای پیش رو را به استادان فرهیخته تقدیم کند. در این نوشتار تلاش کرده ایم علاوه بر دادن اطلاعات و محتوای غنی، پاسخی مناسب با محتوایی یکسان در اختیار استادان قرار دهیم تا از تعدد جواب و تشویش خاطر مراجعان و سؤال کنندگان جلوگیری شود.

تلخیص کتاب های تخصصی موجود در این حوزه و جمع بندی جواب ها و بی نیاز کردن استادان از رجوع به منابع پرشمار در هنگام پاسخ گویی، از اهداف اصلی تهیه و تنظیم این قبیل نوشتارهاست. برای رسیدن به این مهم، کارگروهی از استادان و کارشناسان فرهیخته این اداره موضوع پیشنهادی را موشکافانه بررسی می کنند و محصول تلاش خویش را به داوری و نظارت هیئت علمی می گذارند.

این مجموعه کتاب ها در چهار دسته موضوعی تدوین و ارائه می شود: رهیافت احکام، رهیافت اعتقادی، رهیافت تربیتی و رهیافت ترکیبی (مركب از هر سه موضوع). بی شک بررسی دقیق و نگاه نقادانه شما فرهیخته گران قدر، ما را در جهت بهبود این مجموعه یاری خواهد کرد.

جبهه خضوع به درگاه قدسی احدیت می ساییم که توفیق خدمت در بارگاه ملکوتی و سراسر نور حضرت رضا(ع) را ارزانی مان فرمود. امید است بتوانیم به پاس این افتخار و با استعانت از آن امام همام(ع)، به مصداق روایت نورانی فوق، جرعه ای از علم حقیقی بنوشیم و به تشنگان راستین آن بنوشانیم.----- اداره پاسخ گویی به سؤالات دینی

۱. شیخ صدوق، عیون اخبار الرضا(ع)، ج ۲، ص ۲۵۷، ح ۶۹.

فهرست

۲	پیشگفتار.....
۳	فهرست.....
۶	بررسی مبطلات نماز.....
۶	مبطل اول (از بین رفتن یکی از شرط های نماز).....
۶	مبطل دوم: باطل شدن وضو یا غسل (حدث: اصغر یا اکبر).....
۶	س: بطلان وضو یا غسل در کجا مبطل نماز هستند؟.....
۶	فراموشی سلام نماز و سرزدن حدث.....
۷	حکم خواب در نماز.....
۸	مبطل سوم: گذاردن دست ها روی هم (تکفیر یا تکتف).....
۸	حکم تکلیفی و وضعی دست بسته نماز خواندن.....
۸	حکم تکفیر سهوی و از روی فراموشی یا ناچاری یا برای خاراندن.....
۹	تکفیر از روی تقیه.....
۹	مبطل چهارم (رو از قبله برگرداندن).....
۹	الف: انحراف با تمام بدن (بدون عذر).....
۱۰	ب: انحراف با تمام بدن (با عذر).....
۱۰	ج: انحراف با صورت:.....
۱۱	مبطل پنجم (سخن گفتن).....
۱۱	الف: عمدی باشد.....
۱۱	۱- دو حرف یا بیشتر داشته باشد.....
۱۱	۲- یک حرفی باشد.....
۱۲	ب: سهوی باشد.....
۱۲	سخن گفتن در نماز از روی اضطرار:.....
۱۲	آه کشیدن، سرفه کردن، آروغ زدن، گفتن آه یا آخ.....
۱۳	قرائت قرآن در نماز.....
۱۳	(دعا و ذکر) خدا در نماز (به عربی و غیر عربی).....
۱۳	تکرار قرائت یا اذکار نماز (سهوا، احتیاطا، وسواس و...).....
۱۳	مخاطب قرار دادن غیر خدا در نماز (توسل به اهل بیت و...).....
۱۴	خواندن دعای توسل، الهی عظم البلاء، زیارت عاشورا و سایر ادعیه در نماز.....
۱۴	گفتن و عجل فرجه در تشهد نماز:.....
۱۴	بلند گفتن قرائت یا ذکر نماز و فهماندن مطلبی به دیگری.....

- الف: گفتن کلمه ای به قصد ذکر و بلند کردن صدا به نیت فهماندن دیگری..... ۱۴
- ب: گفتن چیزی بدون قصد ذکر و به قصد فهماندن دیگری..... ۱۵
- ج: گفتن چیزی هم به قصد ذکر و هم به قصد فهماندن دیگری..... ۱۵
- د: گفتن چیزی به قصد ذکر ولی به انگیزه فهماندن دیگری..... ۱۵
- سلام کردن و پاسخ دادن سلام توسط نمازگزار..... ۱۶
- نحوه پاسخ دادن به سلام در نماز..... ۱۶
- الف: سلام کننده فقط بگوید «سلام»..... ۱۶
- ب: سلام کننده بگوید «سلام علیکم»..... ۱۶
- ج: سلام کننده بگوید «علیکم السلام»..... ۱۶
- همسان بودن سلام و پاسخ در معرفه و نکره و مفرد و جمع بودن..... ۱۷
- پاسخ سلام در صورت تاخیر افتادن (فوری بودن)..... ۱۷
- فهماندن جواب سلام به سلام کننده..... ۱۷
- نمازگزار جواب سلام را به قصد جواب بگوید..... ۱۸
- پاسخ به سلام مجری تلویزیون، نامه، پیامک، تلفنی، چت و..... ۱۸
- پاسخ سلام زن یا مرد نامحرم یا بچه ممیز..... ۱۸
- حکم نماز در صورت پاسخ ندادن به سلام..... ۱۹
- سلام از روی مسخره یا شوخی..... ۱۹
- اگر کسی به عذّای سلام کند..... ۱۹
- اگر دو نفر با هم به یکدیگر سلام کنند..... ۱۹
- نحوه پاسخ سلام غیر مسلمان..... ۱۹
- حکم گفتن «سلام از ماست» در پاسخ سلام..... ۲۰
- ردّ تحیتی که به صیغه سلام نباشد (یا به غیر عربی باشد)..... ۲۰
- کراهت سلام کردن به نمازگزار..... ۲۰
- مبطل ششم (قهقهه، خندیدن با صدا، تبسم)..... ۲۰
- تعریف قهقهه..... ۲۰
- حکم قهقهه عمدی..... ۲۱
- حکم قهقهه سهوی..... ۲۱
- حکم خندیدن عمدی با صدا (بدون مد و ترجیع)..... ۲۱
- حکم خندیدن سهوی با صدا..... ۲۱
- حکم تبسم (لبخند) و خنده بی صدا در نماز..... ۲۲
- تغییر حالت در اثر جلوگیری از خنده..... ۲۲
- مبطل هفتم (گریه کردن)..... ۲۲
- الف: گریه در نماز از ترس خدا یا از شوق به خدا یا برای آخرت..... ۲۲

۲۳.....	ب: گریه در نماز برای امور دنیا.....
۲۳.....	گریه در نماز در مقام دعا برای خواستن حاجت دنیوی.....
۲۳.....	گریه در نماز برای مصایب اهل البیت علیهم السلام.....
۲۳.....	گریه در نماز برای امور دنیا (بجز عناوین قبل).....
۲۴.....	ناتوانی از کنترل گریه در نماز.....
۲۴.....	گریه در نماز میت.....
۲۴.....	مبطل هشتم (هر کاری که صورت نماز را بهم بزند).....
۲۴.....	به هم خورد صورت نماز (عمدی یا سهوی).....
۲۴.....	اشاره، حرکت، برداشتن، کشتن حشره و... در نماز (فعل قلیل و کثیر).....
۲۵.....	سکوت در نماز.....
۲۵.....	بستن چشم ها در نماز.....
۲۵.....	چرخاندن انگشت در قنوت.....
۲۶.....	شک در به هم خوردن صورت نماز.....
۲۶.....	مبطل نهم (خوردن و آشامیدن).....
۲۶.....	فرو بردن غذای بین دندان.....
۲۶.....	خوردن چیزی (مثل قند) که کم کم آب شود و فرو می رود.....
۲۷.....	خوردن و آشامیدن در نماز وتر.....
۲۷.....	خوردن قرص در نماز.....
۲۷.....	وارد شدن خلط به دهان در هنگام نماز.....
۲۸.....	استفاده از اسپری تنفسی در نماز.....
۲۸.....	استفاده از نسوار (ناس) در حال نماز.....
۲۸.....	بودن آدامس در دهان هنگام نماز.....
۲۸.....	سیگار کشیدن هنگام نماز.....
۲۸.....	مبطل دهم (آمین گفتن).....
۲۸.....	آمین گفتن در نماز به قصد دعا.....
۲۹.....	آمین گفتن سهوی در نماز.....
۲۹.....	آمین گفتن از روی تقیه.....
۲۹.....	ترک تقیه (در گفتن آمین در نماز).....
۲۹.....	مبطل یازدهم (بعضی از شکها).....
۲۹.....	مبطل دوازدهم (خلل به ارکان).....

بررسی مبطلات نماز

مبطل اول (از بین رفتن یکی از شرط های نماز)^۱

اگر در بین نماز یکی از شرط های آن، مانند رعایت پوشش واجب، غصبی نبودن مکان و لباس، طهارت لباس، و مثل اینها از مسائلی که در مقدمات و واجبات نماز گذشت، از بین برود نماز (با توجه به نظری که در بخش مقدمات نماز بیان شد بنا بر فتوی یا احتیاط) باطل می شود. (حضرت امام، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی و آیت الله مکارم)

نکته: مبطل اول ناظر به بحث مقدمات نماز است که شماری از مبطلات در آن موارد به تفصیل بیان شده است ولی (از بین رفتن طهارت حدثی-وضو، غسل، تیمم-و رعایت قبله به علت وجود نکات خاص در این بخش نیز جداگانه مطرح می شوند..

مبطل دوم: باطل شدن وضو یا غسل (حدث: اصغر یا اکبر)^۲

- اگر در بین نماز عمداً یا سهواً یا از روی ناچاری، چیزی که وضو (مراجع غیر از آیه الله مکارم: یا غسل) را باطل می کند پیش آید، مثلاً ادرار از او بیرون آید، نماز باطل می شود (سیستانی: حکم بطلان نماز در صورتی که باطل شدن وضو یا غسل، پس از تمام شدن سجده آخر نماز از روی سهو یا ناچاری باشد بنا بر احتیاط واجب است) البته کسی که نمی تواند از بیرون آمدن ادرار و مدفوع خودداری کند، اگر در بین نماز ادرار یا مدفوع از او خارج شود چنانچه به دستوری که در احکام وضو (حکم مسلوس و مبطون) گفته شد رفتار نماید نمازش باطل نمی شود و نیز اگر در بین نماز از زن مستحاضه خون خارج شود، در صورتی که به دستور استحاضه رفتار کرده باشد، نمازش صحیح است. (حضرت امام، آیت الله سیستانی و آیت الله مکارم)

- اگر یکی از چیزهایی که وضو یا غسل را باطل می کند در اثنای نماز پیش بیاید، مانند آن که در وسط نماز به خواب برود یا بول و امثال آن از او خارج شود، نماز باطل است. (امام خامنه ای)

س: بطلان وضو یا غسل در کجا مبطل نماز هستند؟^۳

- در هر جای نماز که باشند اگر چه قبل از آخرین حرف سلام باشند نماز باطل می شود. (حضرت امام، آیت الله مکارم)

- در هر جای نماز که باشند نماز باطل می شود البته اگر پس از تمام شدن سجده آخر نماز از روی سهو یا ناچاری باشد بنا بر احتیاط واجب، نماز باطل است. (آیت الله سیستانی)

فراموشی سلام نماز و سرزدن حدث

س: اگر کسی سلام نماز را فراموش و حدثی از او سر بزند و سپس یادش بیاید حکم نمازش چیست؟^۴

۱- رساله مراجع، ج ۱م ۱۱۲۶؛ رساله آموزشی مقام معظم رهبری، ج ۱، درس ۴۸ نمازهای یومیه (۱۴)، مبطلات نماز؛ عروه الوثقی، کتاب الصلاه، مبطلات الصلاه، مبطل اول.

۲. رساله مراجع، ج ۱م ۱۱۲۶؛ رساله آموزشی مقام معظم رهبری، ج ۱، درس ۴۸، نمازهای یومیه (۱۴)، مبطلات نماز

۳. عروه الوثقی، مبطلات نماز، ج ۱، مبطلات الصلوه، الثاني؛ رساله جامع، ج ۱، م ۱۳۴۴

۴. رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۰۶ و ۱۱۰۷

الف: اگر سلام نماز را فراموش کند و موقعی یادش بیاید که صورت نماز به هم نخورده و مرتکب کاری هم که انجام آن چه عمدی و چه سهوی نماز را باطل می‌کند (مثل پشت به قبله کردن) نشده باشد، باید سلام را بگوید و نمازش صحیح است. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

ب: اگر سلام نماز را فراموش کند و موقعی یادش بیاید که صورت نماز به هم خورده است، یا مرتکب کاری که انجام آن چه عمدی و چه سهوی نماز را باطل می‌کند (مثل پشت به قبله کردن) شده باشد نمازش صحیح است. (حضرت امام، آیت الله سیستانی)

- اگر سلام نماز را فراموش کند و موقعی یادش بیاید که صورت نماز به هم خورده است، چنانچه پیش از آن که صورت نماز به هم بخورد کاری که عمدی و سهوی آن نماز را باطل می‌کند، مثل پشت به قبله کردن انجام نداده باشد نمازش صحیح است و اگر پیش از آن که صورت نماز به هم بخورد، کاری که عمدی و سهوی آن نماز را باطل می‌کند انجام داده باشد بنا بر احتیاط واجب نمازش باطل است. (آیت الله مکارم)

حکم خواب در نماز

الف: کسی که بی اختیار خوابش برده، اگر نداند در بین نماز خوابش برده یا بعد از آن، حکمش چیست؟^۱

- بنا بر احتیاط واجب باید نمازش را دوباره بخواند. (حضرت امام)
- لازم نیست نمازش را دوباره بخواند، به شرط آنکه بداند آنچه از نماز به جا آورده به اندازه‌ای که عرفاً آن را نماز بگویند بوده است؛ مثل اینکه شخص به یاد می‌آورد که نیت، تکبیر، الاحرام، قیام، رکوع و یک سجده را در نماز در حال بیداری انجام داده است. (آیت الله سیستانی)
- کسی که بی اختیار خوابش برده (مثلاً در حال سجده خوابش برده) اما نمی‌داند در سجده نماز بوده یا بعد از آن، در سجده شکر، باید نماز را اعاده کند. (آیت الله مکارم)

ب: کسی که بی اختیار خوابش برده، اگر تمام شدن نماز را بداند و شک کند که خواب در بین نماز بوده یا بعد. ^۲

- نمازش صحیح است. (حضرت امام، آیت الله سیستانی)

ج: اگر بداند به اختیار خودش خوابیده و شک کند که بعد از نماز بوده یا (در بین نماز یادش رفته که مشغول نماز است و خوابیده) حکم آن چیست؟^۳

- نمازش صحیح است. (حضرت امام)
- لازم نیست نمازش را دوباره بخواند، به شرط آنکه بداند آنچه از نماز به جا آورده به اندازه‌ای که عرفاً آن را نماز بگویند بوده است؛ مثل اینکه شخص به یاد می‌آورد که نیت، تکبیر، الاحرام، قیام، رکوع و یک سجده را در نماز در حال بیداری انجام داده است. (آیت الله سیستانی).

^۱. رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۲۷؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۳۴۵

^۲. رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۲۷؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۳۴۵

^۳. رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۲۸؛ سیستانی، رساله جامع، ص ۳۹۱، م ۱۳۴۶

د: اگر در حال سجده از خواب بیدار شود و شک کند که در سجده آخر نماز است یا در سجده شکر حکم نماز چیست؟^۱

- باید آن نماز را دوباره بخواند. (حضرت امام، آیت الله مکارم)
- چه بداند با اختیار خوابیده یا بی اختیار خوابش برده: نمازش صحیح است. (آیت الله سیستانی)

مبطل سوم: گذاردن دست‌ها روی هم (تکفیر یا تکتف)^۲

حکم تکلیفی و وضعی دست بسته نماز خواندن^۳

- از مبطلات نماز آن است که مثل بعض کسانی که شیعه نیستند دست‌ها را روی هم بگذارد ولی هر گاه (برای ادب دست‌ها را روی هم بگذارد، اگر چه مثل آنها نباشد، بنا بر احتیاط واجب باید نماز را دوباره بخواند. (حضرت امام)
- (تکتف) یا دست بسته نماز خواندن آن گونه که بعضی از فرق اسلامی انجام می دهند جایز نیست مگر در موارد ضرورت. (امام خامنه ای)
- اگر نمازگزار دست‌ها را به قصد خضوع و ادب در بین نماز روی هم بگذارد، چه این کار را به قصد آن که جزء نماز باشد انجام دهد و چه بدون این قصد، بنابر احتیاط واجب نمازش باطل می‌شود و اگر کسی این کار را به قصد آنکه چنین عملی را جزء دین است (تشریع)، انجام دهد، مرتکب حرام شده است، بلکه انجام این عمل بدون چنین قصدی هم بنابر احتیاط واجب جایز نیست. (آیت الله سیستانی).
- اگر دست بسته نماز بخواند آن گونه که بعضی از فرق اسلامی انجام می دهند، حتی اگر به قصد ادب دست‌ها را روی هم بگذارد، یا دست به سینه نماز بخواند، هرچند شبیه آنها نباشد احتیاط آن است که نماز را اعاده کند. (آیت الله مکارم)

حکم تکفیر سهوی و از روی فراموشی یا ناچاری یا برای خاراندن^۴

حکم تکفیر سهوی و یا از روی فراموشی یا ناچاری یا برای خاراندن چیست؟

- هرگاه از روی فراموشی یا ناچاری یا برای کار دیگری (سیستانی: غیر از رعایت خضوع و ادب)، مثل خاراندن دست و مانند آن، دست‌ها را روی هم بگذارد، اشکالی ندارد و مبطل نماز نیست. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

^۱ . رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۲۹

^۲ - تکفیر در لغت یعنی پوشانیدن و مخفی کردن است و در اینجا به معنای پوشاندن یک دست با دست دیگر است و در بعضی از کتب فقهی تعبیر به تکتف شده است و این تعبیر بار اول توسط شیخ طوسی مطرح شده است ولی در عروه همین تکفیر است . و در مقابل تکفیر لغت ارسال ذکر می شود.

^۳ . رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۲۹ و ۱۱۳۰-آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، جلد اول، م ۱۳۴۸؛ رساله آموزشی مقام معظم رهبری، ج ۱، درس ۴۸، نمازهای یومیه (۱۴)، مبطلات نماز

^۴ . رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۲۹ و ۱۱۳۰-توضیح المسائل جامع، جلد اول، م ۱۳۴۸

تکفیر از روی تقیه

تکفیر (دست بسته نماز خواندن) از روی تقیه چه حکمی دارد؟^۱

- (تکثف) یا دست بسته نماز خواندن آن گونه که بعضی از فرق اسلامی انجام می دهند جایز نیست مگر در موارد ضرورت. (امام خامنه ای)
- هرگاه از روی تقیه، دست‌ها را روی هم بگذارد، اشکال ندارد. (آیت الله سیستانی)
- با توجه به آنکه بعضی از اهل سنت آن را لازم و بعضی دیگر لازم نمی دانند، تکثف در زمان تقیه لزومی ندارد. (آیت الله مکارم)

مبطل چهارم (رو از قبله برگرداندن)

س: چه مقدار انحراف از قبله در بین نماز مبطل است؟

انحراف از قبله به چند صورت قابل تصور است که بررسی می شود:

الف: انحراف با تمام بدن (بدون عذر)^۲

- اگر نمازگزار عمداً با تمام بدن پشت به قبله شود یا به سمت راست یا چپ قبله یا کمتر از آن برگردد به نحوی که نگویند رو به قبله است نمازش در تمامی این حالات باطل است. (حضرت امام)
- اگر عمداً صورت و بدن خود را با هم یا به تنهایی از قبله بگرداند، به طوری که بتواند طرف راست و چپ خود را به آسانی ببیند، نمازش باطل است، و اگر سهواً هم این کار را بکند بنابر احتیاط واجب نمازش باطل است، ولی اگر اندکی صورت را به دو طرف بگرداند، نماز باطل نمی‌شود. (امام خامنه ای)
- اگر نمازگزار بدون عذر بدنش را از قبله بگرداند، طوری که وظیفه‌اش را در رو به قبله ایستادن رعایت نکند - مثل اینکه طوری بایستد که عرفاً نگویند رو به قبله است - نمازش باطل می‌شود و فرق ندارد این انحراف عمدی از قبله در حال خواندن قرائت یا ذکر باشد یا نباشد همچنین فرق ندارد مقدار انحراف به حد (۹۰) درجه برسد یا نرسد؛ بنابر این اگر مثلاً پس از خواندن حمد و قبل از خواندن سوره، به صورتی که ذکر شد، از قبله منحرف شود، اما فوراً برگردد و رو به قبله ایستاده و بخواند سوره و بقیه نماز را رو به قبله ادامه دهد، باز هم نماز باطل است. (آیه الله سیستانی)
- اگر پشت به قبله کند یا کاملاً به طرف راست یا چپ قبله برگردد، خواه از روی عمد باشد یا فراموشی، همچنین اگر عمداً بقدری منحرف شود که نگویند رو به قبله است نمازش باطل است. (آیه الله مکارم)

^۱ . حضرت امام، تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصلاه، القول فی مبطلات الصلاه، ثانیها - التکفیر؛ آیت الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۳۴۹؛ رساله آموزشی مقام معظم رهبری، ج ۱، درس ۴۸، نمازهای یومیه (۱۴)، مبطلات نماز ۵ تکثف

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۵۲&mid=۲۵۳۸۹۶>

^۲ . رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۳۰ و ۱۱۳۱ - آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، جلد اول، م ۱۳۵۱ و ۱۳۵۲ و ۱۳۵۳؛ آیه الله مکارم، رساله م ۱۰۱۰ و ۱۰۱۱؛ رساله آموزشی مقام معظم رهبری، ج ۱، درس ۴۸، نمازهای یومیه (۱۴)، مبطلات نماز ۳؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصلاه، القول فی مبطلات الصلاه،

ب: انحراف با تمام بدن (با عذر)^۱

- اگر با تمام بدن به راست یا چپ قبله برگردد [انحراف به ۹۰ درجه یا بیشتر برسد] حتی اگر از روی اشتباه و عذر باشد نماز باطل است [ولی انحراف غیر عمدی به کمتر از سمت راست و چپ مبطل نیست]. (حضرت امام)
- اگر عمداً صورت و بدن خود را با هم یا به تنهایی از قبله بگرداند، به طوری که بتواند طرف راست و چپ خود را به آسانی ببیند، نمازش باطل است، و اگر سهواً هم این کار را بکند بنابر احتیاط واجب نمازش باطل است، ولی اگر اندکی صورت را به دو طرف بگرداند، نماز باطل نمی‌شود. (امام خامنه ای)
- اگر پشت به قبله کند یا کاملاً به طرف راست یا چپ قبله برگردد، خواه از روی عمد باشد یا فراموشی، همچنین اگر عمداً بقدری منحرف شود که نگویند رو به قبله است نمازش باطل است. (آیه الله مکارم)
- نظر آیه الله سیستانی: اگر بدن نمازگزار از قبله برگردد، ولی این انحراف از قبله با عذر باشد، مثل آنکه، به علت فراموشی، یا به سبب چیزی که او را بی اختیار از قبله منحرف کند، مانند باد شدید، از قبله برگردد، دو صورت دارد:

الف. چنانچه انحراف نمازگزار از قبله به طرف راست یا چپ نرسد، نماز او صحیح می‌باشد؛ ولی لازم است در صورتی که عذرش در بین نماز برطرف شده، فوراً به طرف قبله برگردد.

ب. اگر انحراف نمازگزار از قبله به طرف راست یا چپ برسد یا نمازگزار پشت به قبله شود، چنانچه عذر وی در وقت نماز برطرف شود به گونه‌ای که بتواند نمازش - هرچند یک رکعت از آن - را در وقت دوباره بخواند، باید این کار را انجام دهد؛ مثل وقتی که در تشخیص قبله اشتباه کرده و با انحراف (۹۰)، یا بیش از (۹۰) درجه نماز خوانده و دقایقی قبل از پایان وقت که می‌تواند حداقل یک رکعت را در وقت بخواند متوجه اشتباه خودش شده است.

و اگر به این مقدار وقت ندارد یا بعد از وقت عذرش برطرف گردد، نمازی که با آن حال خوانده صحیح است.

ج: انحراف با صورت:^۲

- اگر عمداً همه صورت را به طرف راست یا چپ قبله برگرداند نمازش باطل است بلکه اگر سهواً هم صورت را به این مقدار بگرداند احتیاط واجب آن است که نماز را دوباره بخواند (و لازم نیست که نماز اول را تمام نماید)، ولی اگر سر را کمی بگرداند، عمداً باشد یا اشتبهاً نمازش باطل نمی‌شود ولی کراهت دارد. (حضرت امام)
- اگر عمداً صورت و بدن خود را با هم یا به تنهایی از قبله بگرداند، به طوری که بتواند طرف راست و چپ خود را به آسانی ببیند، نمازش باطل است، و اگر سهواً هم این کار را بکند بنابر احتیاط واجب نمازش باطل است، ولی اگر اندکی صورت را به دو طرف بگرداند، نماز باطل نمی‌شود. (امام خامنه ای)
- اگر نمازگزار فقط صورت خود را از قبله برگرداند ولی بدنش به طرف قبله باشد، چنانچه به حدی گردن را به سمت چپ یا راست کج کند که بتواند مقداری از پشت سرش را ببیند، حکم او همان حکم برگشتن بدن از

^۱ . رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۳۰ و ۱۱۳۱ - آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، جلد اول، م ۱۳۵۱ و ۱۳۵۲ و ۱۳۵۳؛ آیه الله مکارم، رساله م ۱۰۱۰ و ۱۰۱۱؛ رساله آموزشی مقام معظم رهبری، ج ۱، درس ۴۸، نمازهای یومیه (۱۴)، مبطلات نماز ۳؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصلاة، القول فی مبطلات الصلاة.

^۲ . رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۳۰ و ۱۱۳۱ - آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، جلد اول، م ۱۳۵۱ و ۱۳۵۲ و ۱۳۵۳؛ آیه الله مکارم، رساله م ۱۰۱۰ و ۱۰۱۱؛ رساله آموزشی مقام معظم رهبری، ج ۱، درس ۴۸، نمازهای یومیه (۱۴)، مبطلات نماز ۳؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصلاة، القول فی مبطلات الصلاة.

قبله است که قبلاً ذکر شد اگر بدون عذر باشد مبطل است و اگر با عذر باشد و کمتر از ۹۰ درجه نماز صحیح است و اگر ۹۰ درجه شده باشد اگر وقت به اندازه خواندن یک رکعت است باطل و گرنه صحیح است و اگر انحراف او به این حد نباشد ولی عرفاً زیاد باشد، بنابر احتیاط واجب، باید نمازش را دوباره بخواند و اما اگر مقدار کمی گردنش را کج کند، نمازش باطل نمی‌شود، هرچند این کار مکروه است. (آیه الله سیستانی)

- هرگاه عمدتاً یا سهواً صورت را به تنهایی کاملاً به طرف راست یا چپ برگرداند بنابر احتیاط واجب نمازش را اعاده کند، ولی اگر صورت را کمی برگرداند بطوری که از قبله خارج نشود نماز باطل نمی‌شود. (آیه الله مکارم)

مبطل پنجم (سخن گفتن)

الف: عمدی باشد

۱- دو حرف یا بیشتر داشته باشد^۱

- اگر نمازگزار عمدتاً در نماز چیزی بگوید، که دو حرف یا بیشتر داشته باشد **الف:** در صورتی که آن را به قصد بیان معنایی بگوید نمازش باطل می‌شود (چه خود آن چیز معنادار باشد و چه در اصل بی معنا باشد ولی مثلاً به صورت رمزی یا... برایش معنایی را در نظر داشته باشد) **ب:** در صورتی که آن چیز را بدون قصد بیان معنایی بگوید (چه خود آن چیز معنادار باشد و چه در اصل بی معنا باشد) اگر در حدی باشد که مکلف از حالت نماز خارج شود نماز باطل است در غیر این صورت هم بنابر احتیاط واجب نماز باطل است. (حضرت امام)

- اگر در نماز عمدتاً حرف بزند، حتی اگر یک کلمه باشد، نماز باطل است. (امام خامنه ای)

- اگر نمازگزار عمدتاً در نماز چیزی بگوید، که دو حرف یا بیشتر داشته باشد در صورتی که معنایی داشته باشد نمازش باطل می‌شود و در صورتی که بی معنا باشد بنابر احتیاط واجب نماز باطل می‌شود. (آیه الله سیستانی، آیه الله مکارم)

۲- یک حرفی باشد^۲

- اگر نمازگزار عمدتاً در نماز چیزی بگوید که یک حرفی باشد **الف:** در صورتی که آن را به قصد بیان معنایی بگوید نمازش باطل می‌شود (چه خود آن چیز معنادار باشد و چه در اصل بی معنا باشد ولی مثلاً به صورت رمزی یا... برایش معنایی را در نظر داشته باشد) **ب:** در صورتی که آن حرف را بدون قصد بیان معنایی بگوید (چه خود آن چیز معنادار باشد و چه در اصل بی معنا باشد) اگر ملتفت معنای آن نباشد نماز را باطل نمی‌کند ولی اگر ملتفت معنای آن باشد به احتیاط واجب باید نماز را دوباره بخواند. (حضرت امام)

- اگر در نماز عمدتاً حرف بزند، حتی اگر یک کلمه باشد، نماز باطل است. (امام خامنه ای)

- اگر نمازگزار عمدتاً در نماز سخنی بگوید که یک حرفی باشد: در این صورت در دو مورد نماز باطل است: **الف.** آن حرف در لغت یا امثال آن معنا داشته باشد؛ مثل «ق» که در زبان عربی به معنای «نگهداری کن» است. **ب.**

^۱. حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، القول فی المبطله الصلاه، رابعها؛ رساله آموزشی مقام معظم رهبری، ج ۱، درس ۴۸، نمازهای یومیه (۱۴)، مبطلات نماز؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱؛ ۱۳۵۴؛ آیه الله مکارم، توضیح المسائل ۱۰۱۲م

^۲. رساله مراجع، م ۱۱۳۲؛ رساله آموزشی مقام معظم رهبری، ج ۱، درس ۴۸، نمازهای یومیه (۱۴)، مبطلات نماز؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، القول فی المبطله الصلاه، رابعها؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱؛ ۱۳۵۴؛ آیه الله مکارم، رساله، مساله ۱۰۱۴

آن حرف بی معنا باشد، اما برای معنایی به کار رود مثلاً کسی در بین نماز خواندن نمازگزار از وی حرف دوم الفبا را سؤال کند و او در جواب تنها بگوید: «ب». ولی اگر یک حرفی که گفته هیچ معنایی را نرساند، نماز باطل نمی‌شود. (آیه الله سیستانی)

- هرگاه کلمه ای بگوید که یک حرف بیشتر ندارد چنانچه معنی داشته باشد (مانند «ق» در عربی یعنی نکه دار) و معنی آن را قصد کند نمازش باطل است و اگر قصد نکند اما متوجه معنی آن باشد احتیاط آن است که نماز را اعاده کند ولی گفتن یک حرف بی معنی نماز را باطل نمی‌کند. (آیه الله مکارم)

ب: سهوی باشد^۱

- سخن گفتن سهوی مبطل نماز نیست مگر به حدی برسد که حالت نماز را از بین ببرد. (حضرت امام)
- اگر سهواً کلمه‌ای بگوید که یک حرف یا بیشتر دارد، هرچند آن کلمه معنا داشته باشد، نمازش باطل نمی‌شود ولی بنابر احتیاط، لازم است بعد از نماز سجده سهو به جا آورد. (آیه الله سیستانی)
- سخن گفتن از روی سهو و فراموشی و نسیان نماز را باطل نمی‌کند. (آیه الله مکارم)

سخن گفتن در نماز از روی اضطرار:

س: اگر نماز گزار از روی اضطرار سخن بگوید حکم نماز چیست؟

- بنا بر احتیاط واجب مبطل است (سیستانی: البته در صورتی که صورت نماز را به هم بزند حتماً مبطل است). (حضرت امام، آیت الله سیستانی)^۲
- فرقی در مبطل بودن نماز با حالت غیر اضطرار ندارد. (آیت الله مکارم)^۳

تکلم سهوی به گمان خروج از نماز:

س: اگر سهواً تکلم کند به گمان اینکه از نماز خارج شده است چه حکمی دارد؟

- اشکالی ندارد. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)^۴

آه کشیدن، سرفه کردن، آروغ زدن، گفتن آه یا آخ^۵

- سرفه کردن و آروغ زدن و آه کشیدن در نماز اشکال ندارد، ولی گفتن آخ و آه و مانند اینها که دو حرف است اگر عمدی باشد نماز را باطل می‌کند. (حضرت امام)
- سرفه کردن و آروغ زدن در نماز اشکال ندارد و احتیاط لازم آن است که در نماز به اختیار خود، «آه» نکشد و ناله نکند و اما گفتن کلمه «آخ» و «آه» و مانند اینها، اگر عمدی باشد، نماز را باطل می‌کند. (آیه الله سیستانی)
- سرفه کردن، آه کشیدن، عطسه زدن، نماز را باطل نمی‌کند، هرچند عمدی باشد، ولی گفتن «آخ» و «آه» و مانند اینها که دو حرف دارد اگر عمدی باشد بنابر احتیاط واجب نماز را باطل می‌کند. (آیه الله مکارم)

^۱ . حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاة، القول فی المبطلة الصلاة، رابعها: آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسأله ۱۳۵۵؛ آیه الله مکارم، رساله، مساله ۱۰۱۳

^۲ تعلیقه بر عروه، الوثقی، کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، الخامس، م ۸

^۳ - تعلیقه عروه الوثقی، کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، الخامس، م ۸

^۴ - تعلیقه بر عروه الوثقی، همان الخامس م ۸

^۵ . حضرت امام، رساله مراجع، مسأله ۱۱۳۳؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مساله ۱۳۵۶؛ آیه الله مکارم، رساله، مساله ۱۰۱۵

قرائت قرآن در نماز^۱

- خواندن قرآن در نماز، غیر از چهار سوره‌ای که سجده واجب دارد و در احکام جنابت گفته شد در نماز اشکال ندارد. (حضرت امام)
- خواندن قرآن در نماز، غیر از چهار آیه‌ای که سجده واجب دارد، اشکال ندارد. (آیه الله سیستانی)
- قرائت قرآن در هر جای نماز جایز است. (غیر از آنچه که باعث وجوب سجده می شود). (آیه الله مکارم)

دعا و ذکر (خدا در نماز (به عربی و غیر عربی)^۲

- دعا کردن و ذکر خدا (به غیر حرام) در تمامی حالات نماز جایز است اگر چه به فارسی یا زبان دیگری باشد. (حضرت امام)
- دعا کردن و ذکر خدا در نماز اشکال ندارد ولی احتیاط مستحب آن است که به غیر عربی دعا نکند، البته اگر در قنوت، تنها به دعای غیر عربی مثل فارسی اکتفا کند، بنابر احتیاط واجب مثل این است که قنوت را به جا نیاورده است (البته دعا کردن نباید بین کارهای نماز آن قدر فاصله اندازد که صورت و عنوان نماز از بین برود، زیرا در این صورت مبطل نماز است حتی اگر سهوی باشد). (آیه الله سیستانی)
- ذکر خدا، و دعا، در هر جای نماز جایز است ولی دعا و ذکر به زبانهای غیر عربی جایز نیست. (آیه الله مکارم)

تکرار قرائت یا اذکار نماز (سهوا، احتیاطاً، وسواس و...) ^۳

- اگر قسمتی از حمد و سوره و ذکرهای نماز را عمداً یا احتیاطاً چند مرتبه بگوید، اشکال ندارد ولی تکرار آنها از روی وسواس جایز نیست و بنابر احتیاط واجب موجب بطلان نماز می شود. (حضرت امام)
- در نماز، تکرار اذکار و قرائت از روی وسواس جایز نیست، و بنابر احتیاط واجب نماز را باطل می کند. (امام خامنه ای)
- اگر قسمتی از حمد و سوره و ذکرهای نماز را عمداً یا احتیاطاً چند مرتبه بگوید، اشکال ندارد اما اگر به حدّ وسواس برسد، در وسعت وقت نماز، بهتر است تکرار نکند و در وقت کم که تکرار، موجب شود قسمتی از نماز بعد از وقت خوانده شود، جایز نیست. (آیه سیستانی)
- تکرار کردن آیات حمد و سوره یا ذکرهای رکوع و سجود و تسبیحات برای ثواب یا برای احتیاط مانعی ندارد، اما اگر به خاطر وسوسه باشد اشکال دارد. (آیه الله مکارم)

مخاطب قرار دادن غیر خدا در نماز (توسل به اهل بیت و...) ^۴

- مخاطب قرار دادن غیر خدا در نماز مطلقاً (حتی در ضمن دعا) موجب بطلان نماز می شود. (حضرت امام)

^۱ . تعلیقه بر عروة الوثقی، ج ۲ کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، الخامس - م ۹؛ رساله مراجع، م ۱۱۳۵

^۲ . تعلیقه بر عروة الوثقی، ج ۲ کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، الخامس، م ۹؛ رساله مراجع، م ۱۱۳۵؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مساله ۱۳۳۳ و ۱۳۶۱ و ۱۳۲۸؛ آیه الله مکارم، رساله، م ۱۰۱۶

^۳ . مقام معظم رهبری - سایت لیدر - استفتاءات جدید اسفند ۹۶ - اعتنا به وسواس در عبادات؛ رساله مراجع، م ۱۱۳۶؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۲۸۰

^۴ . حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاة، القول فی المبطلات الصلاة، رابعها، م ۱؛ تعلیقه بر عروة الوثقی، ج ۲ کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، الخامس، م ۱۳؛ <https://www.leader.ir/fa/book/۱۴۵>

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۵۶&mid=۲۵۳۷۴۵>

- س. سلام دادن به اهل بیت (علیهم السلام) در نماز چه حکمی دارد؟ ج. سلام بر ائمه اطهار (علیهم السلام) در حال نماز، مبطل است. (امام خامنه ای)
- بنابر احتیاط واجب مخاطب قرار دادن غیر خدا در نماز در ضمن دعا (مثل غفر الله لك) جایز نیست. (آیه الله سیستانی)
- پرسش: آیا گفتن کلمه «یا زهرا»، «یا حسین» (علیهم السلام) و مانند آن، در نماز به عنوان ذکر اشکال دارد؟ پاسخ: اشکال دارد. (آیه الله مکارم)

خواندن دعای توسل، الهی عظم البلاء، زیارت عاشورا و سایر ادعیه در نماز

نکته: در بسیاری از ادعیه خصوصاً دعا‌هایی که بیشتر توسط مردم خوانده می شوند، غیر خداوند (مثل: انبیاء و ائمه علیهم السلام، ملائکه و سایرین مورد خطاب قرار می گیرند از این جهت خواندن این فرازاها از این ادعیه در نماز جایز نیست. (مثال: السلام علیک یا ابا عبد الله—یا سادتی و موالیی انی توجهت بکم الی الله—یا علی یا محمد اکفیانی) البته خواندن قسمت هایی از این ادعیه که مخاطب در آنها خداوند است در نماز اشکالی ندارد.

گفتن و عجل فرجهم در تشهد نماز:

س: گفتن "وعجل فرجهم" در تشهد نماز چه حکمی دارد؟

- به نیت مطلق دعا باشد و به قصد ورود نگفته، اشکال ندارد. (امام خامنه ای، آیت الله سیستانی)^۱
- اشکالی ندارد، ولی گاه ترک شود تا تصوّر نشود جزء نماز است. (آیت الله مکارم)^۲

بلند گفتن قرائت یا ذکر نماز و فهماندن مطلبی به دیگری

الف: گفتن کلمه ای به قصد ذکر و بلند کردن صدا به نیت فهماندن دیگری^۳

- اگر کلمه‌ای را به قصد ذکر بگوید مثلاً به قصد ذکر بگوید: «الله أكبر» و در موقع گفتن آن، صدا را بلند کند که چیزی را به دیگری بفهماند اشکال ندارد [یعنی فقط در بلند کردن صدا، قصد قربت نداشته باشد]. (حضرت امام، آیه الله مکارم)

- بلند کردن صدا هنگام قرائت آیات یا ذکرهای نماز برای آگاه کردن دیگران، اگر موجب خروج از هیأت نماز نشود اشکال ندارد مشروط به این که قرائت و ذکر به نیت قرائت و ذکر باشد. (امام خامنه ای)

- اگر کلمه‌ای مثل «الله أكبر» یا «سُبْحَانَ الله» را به قصد ذکر و به نیت قربت بگوید و در موقع گفتن آن، صدا را بلند کند، ولی در بلند کردن صدا، قصد قربت نداشته باشد و انگیزه‌اش فهماندن مطلبی به دیگری باشد، اشکال ندارد و همچنین اگر کلمه‌ای را به قصد ذکر و به نیت قربت به طور معمول بگوید هرچند بداند که این کار

^۱ - موسوعه فقهی مجموع احکام ۳، مبحث نماز، ص ۱۰۲

^۲ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۲۲۷۶۰&mid=۲۵۸۱۱۴>

^۳ . تعلیقه بر عروة الوثقی، ج ۲ کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، الخامس، م ۱۲؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۴۸: نمازهای یومیه (۱۴)، مبطلات نماز، ۴؛ توضیح المسائل مراجع، مسأله ۱۱۳۴؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۵۷

سبب می‌شود که کسی متوجه مطلبی شود، مانعی ندارد. (آیه الله سیستانی)

ب: گفتن چیزی بدون قصد ذکر و به قصد فهماندن دیگری^۱

- اگر کلمه‌ای را به قصد این که چیزی به کسی بفهماند بگوید، اگر چه قصد ذکر هم داشته باشد، نماز باطل می‌شود. (حضرت امام، آیه الله مکارم)

- اگر نمازگزار در گفتن عبارت «الله اکبر»، «یاالله» و مانند آن برای فهماندن مطلبی به دیگران، اصلاً قصد ذکر نکند به گونه‌ای که لفظ را در معنای دیگری غیر معنای اصلیش استعمال کند (مثلاً «الله اکبر» را در معنای «گرفتن بچه از خطر» بکاربرد) یا قصد هر دو امر را بکند طوری که کلمه را در هر دو معنا به کار برده باشد، نمازش باطل می‌شود؛ مگر اینکه جاهل قاصر و در غیر تکبیره الاحرام باشد. (آیه الله سیستانی)

ج: گفتن چیزی هم به قصد ذکر و هم به قصد فهماندن دیگری^۲

- اگر کلمه‌ای را به قصد این که چیزی به کسی بفهماند بگوید، اگر چه قصد ذکر هم داشته باشد، نماز باطل می‌شود. (حضرت امام، آیه الله مکارم)

- اگر نمازگزار در گفتن عبارت «الله اکبر»، «یاالله» و مانند آن برای فهماندن مطلبی به دیگران، اصلاً قصد ذکر نکند به گونه‌ای که لفظ را در معنای دیگری غیر معنای اصلیش استعمال کند (مثلاً «الله اکبر» را در معنای «گرفتن بچه از خطر» بکاربرد) یا قصد هر دو امر را بکند طوری که کلمه را در هر دو معنا به کار برده باشد، نمازش باطل می‌شود؛ مگر اینکه جاهل قاصر و در غیر تکبیره الاحرام باشد. (آیه الله سیستانی)

د: گفتن چیزی به قصد ذکر ولی به انگیزه فهماندن دیگری^۳

- اگر کلمه‌ای مثل «الله اکبر» یا «سُبْحَانَ اللَّهِ» را بدین جهت که چیزی به کسی بفهماند به قصد ذکر بگوید و انگیزه‌اش در گفتن اصل ذکر، متوجه کردن دیگری باشد، باز هم نمازش صحیح است. (حضرت امام، آیه الله مکارم)

- اگر کلمه‌ای مثل «الله اکبر» یا «سُبْحَانَ اللَّهِ» را بدین جهت که چیزی به کسی بفهماند به قصد ذکر بگوید و انگیزه‌اش در گفتن اصل ذکر، متوجه کردن دیگری باشد، باز هم نمازش صحیح است، شایان ذکر است این مطلب در مورد ذکر مطلق می‌باشد ولی در اذکار واجب یا مستحب نماز، اگر انگیزه‌اش اعلام به دیگران باشد لازم است در این اعلام، قصد قربت داشته باشد و بدون قصد قربت ذکر واجب یا مستحب محقق نمی‌شود. (آیه الله سیستانی)

^۱. تعلیقه بر عروة الوثقی، ج ۲ کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، الخامس، م ۱۲؛ توضیح المسائل مراجع، مسأله ۱۱۳۴؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۵۹

^۲. تعلیقه بر عروة الوثقی، ج ۲ کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، الخامس، م ۱۲؛ توضیح المسائل مراجع، مسأله ۱۱۳۴؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۵۹

^۳. تعلیقه بر عروة الوثقی، ج ۲ کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، الخامس، م ۱۲؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۵۸

سلام کردن و پاسخ دادن سلام توسط نمازگزار^۱

- در حال نماز، انسان نباید به دیگری سلام کند و اگر دیگری به او سلام کند، باید جواب وی را بدهد. (حضرت امام و آيا عظام: سيستاني و مكارم)

نحوه پاسخ دادن به سلام در نماز

الف: سلام کننده فقط بگوید «سلام»^۲

- اگر هنگام سلام دادن به جای «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ» از لفظ «سلام» استفاده شود چنانچه عرفاً بر آن تحیت و سلام صدق نماید، جواب دادن واجب است. (امام خامنه ای)

- اگر فردی به قصد سلام کردن، کلمه «سَلَام» را به تنهایی و بدون ذکر «عَلَيْكَ» بگوید، جواب سلام او واجب است و نمازگزار در نماز به عنوان پاسخ سلام، می تواند کلمه «سَلَام» را به تنهایی بکار برده و «عَلَيْكَ» را در تقدیر در نظر گیرد یا اینکه «سَلَامٌ عَلَيْكَ» بگوید و کلمه «عَلَيْكَ» را اظهار نماید. (آیه الله سیستانی)

- جواب باید مانند سلام باشد، لذا اگر بگوید «سلام» در جواب باید بگوید «سلام». (آیه الله مکارم)

نکته: در این حالت اگر طبق نظر حضرت امام در پاسخ بگوید «سلام عليكم» صحیح است.

ب: سلام کننده بگوید «سلام عليكم»^۳

- نمازگزار باید بگوید: «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ» و در این فرض (که سلام کننده اول کلمه سلام را گفته)، بنابر احتیاط لازم، نباید نمازگزار در جواب، کلمه «عَلَيْكُمْ» یا «عَلَيْكَ» را قبل از کلمه «سلام» بگوید، همچنین، نباید عمداً در جواب بگوید: «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ» یعنی نمازگزار نباید چیزی بر اصل سلام اضافه کند. (آیه الله سیستانی)

- باید طوری جواب دهد که سلام مقدم باشد مثلاً بگوید: «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ» یا «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ» و نباید «عَلَيْكُمْ السَّلَام» بگوید. (حضرت امام)

- جواب باید مانند سلام باشد، مثلاً اگر گفت: «السَّلَامُ عَلَيْكَ» در جواب بگوید «السَّلَامُ عَلَيْكَ» و اگر بگوید «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ» در جواب بگوید «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ». (آیه الله مکارم)

ج: سلام کننده بگوید «عليكم السلام»^۴

- باید طوری جواب دهد که سلام مقدم باشد مثلاً بگوید: «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ» یا «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ» و نباید «عَلَيْكُمْ

^۱. رساله مراجع، م ۱۱۳۷

^۲. حضرت امام تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، القول فی المبطاله، رابعها، م ۳ و ۳؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۶۴؛ آیه الله

مکارم، رساله، م ۱۰۱۸؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی،

^۳. رساله مراجع، م ۱۱۳۷؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۶۳

^۴. رساله مراجع، م ۱۱۳۷؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۶۳

السَّلَامُ» بگوید.(حضرت امام)

- در جواب «عَلَيْكُمُ السَّلَام» می‌تواند «عَلَيْكُمُ السَّلَام» یا «السَّلَامُ عَلَيْكُم» یا «سَلَامٌ عَلَيْكُم» بگوید.(آیه الله سیستانی)

- جواب باید مانند سلام باشد، لذا اگر بگوید «سلام» در جواب باید بگوید «سلام».(آیه الله مکارم)

همسان بودن سلام و پاسخ در معرفه و نکره و مفرد و جمع بودن^۱

- لازم نیست پاسخ سلام در نماز با سلام از جهت معرفه و نکره بودن[سلام-السلام]، مفرد و جمع بودن[علیک-علیکم] یکسان باشند[یعنی مثلاً در پاسخ «سلام علیکم» می‌توان گفت «السلام علیک»].(حضرت امام، آیه الله سیستانی، آیه الله مکارم)

پاسخ سلام در صورت تأخیر افتادن(فوری بودن)^۲

- باید جواب را طوری بگوید که جواب سلام محسوب شود، یعنی اگر زیاد فاصله بیندازد که جواب محسوب نشود کار حرامی کرده و جواب دادن واجب نیست.(حضرت امام و آیه الله مکارم)

- اگر کسی سلام را بشنود ولی به دلیل غفلت یا هر سبب دیگر، جواب سلام را ندهد به طوری که زمان کمی فاصله شود، چنانچه تأخیر به مقداری باشد که جواب سلام و رد تحیت محسوب نشود، جواب دادن واجب نیست.(امام خامنه ای)

- انسان باید جواب سلام را چه در نماز و چه در غیر نماز، فوراً بگوید و اگر عمداً یا از روی فراموشی جواب سلام را به قدری طول بدهد که اگر جواب بگوید، عرفاً جواب آن سلام به حساب نیاید، چنانچه در نماز باشد، نباید جواب بدهد و اگر در نماز نباشد، جواب دادن واجب نیست.(آیه الله سیستانی)

فهماندن جواب سلام به سلام کننده^۳

- باید جواب سلام را طوری بگوید که سلام کننده بشنود، ولی اگر سلام کننده کر باشد (۱) چنانچه انسان به طور معمول جواب او را بدهد کافی است.(حضرت امام)

- فرد باید جواب سلام را چه در نماز و چه در غیر نماز، طوری بگوید که سلام کننده بشنود، ولی اگر سلام کننده ناشنوا باشد یا سلام کننده سلام داده و سریع رد شود، چنانچه ممکن باشد که جواب سلام را با اشاره یا مانند آن به او بفهماند، جواب دادن لازم است و اگر فهماندن جواب سلام به سلام کننده ممکن نباشد، جواب دادن

^۱ . تعلیقه بر عروة الوثقی، ج ۲ کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، الخامس، م ۱۷؛ حضرت امام تحریر الوسیله، کتاب الصلاة، القول فی المبطله، رابعها، م ۲

^۲ . رساله مراجع، م ۱۱۳۸؛ امام خامنه ای، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۴۸: نمازهای یومیه (۱۴) مبطلات نماز؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۶۵

^۳ . رساله مراجع، م ۱۱۳۹؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۶۶

در نماز جایز نیست و در غیر نماز نیز لازم نمی‌باشد. (آیه الله سیستانی)

- واجب است جواب سلام را طوری بگوید که سلام کننده بشنود، اما اگر سلام کننده کر باشد یا در محیطی است که سر و صدا زیاد است چنانچه بطور معمول جواب دهد کافی است و احتیاط آن است که با اشاره نیز به او بفهماند. (آیه الله مکارم)

نماز گزار جواب سلام را به قصد جواب بگوید^۱

- نماز گزار جواب سلام را به قصد جواب بگوید نه به قصد دعا (مکارم): نه به قصد قرائت بعضی از آیات قرآن و مانند آن. (حضرت امام، آیه الله مکارم)

- واجب است نماز گزار جواب سلام را به قصد تحیت بگوید و مانعی ندارد که قصد دعا هم بکند یعنی از خداوند عالم برای کسی که سلام کرده سلامتی بخواهد. (آیه الله سیستانی)

پاسخ به سلام مجری تلویزیون، نامه، پیامک، تلفنی، چت و...^۲

- اگر مجری رادیو یا تلویزیون به مخاطبین خود سلام کند و مخاطبین به طور غیر حضوری از طریق رادیو یا تلویزیون، سلام وی را بشنوند، جواب سلام بر آنان واجب نیست؛ بلکه در نماز جایز نمی‌باشد، اما اگر فرد از طریق تماس تلفنی و مانند آن به دیگری سلام کند، به گونه‌ای که دو طرف صدای یکدیگر را به هنگام گفتگو، به طور مستقیم دریافت می‌کنند، جواب سلام لازم است. (آیه الله سیستانی)

- بنابراین احتیاط واجب باید به سلام نامه و پیامک پاسخ داد و در صورتی که محذور و مفسده ای نباشد پاسخ این سلام، فوری است. (آیه الله مکارم)

پاسخ سلام زن یا مرد نامحرم یا بچه ممیز^۳

- اگر زن یا مرد نامحرم یا بچه ممیز، یعنی بچه‌ای که خوب و بد را می‌فهمد به نماز گزار سلام کند، نماز گزار باید جواب او را بدهد. (حضرت امام، آیه الله مکارم)

- اگر زن یا مرد نامحرم یا بچه ممیز یعنی بچه‌ای که خوب و بد را می‌فهمد، به نماز گزار سلام کند، نماز گزار باید جواب او را بدهد و اگر زن به لفظ «سَلَامٌ عَلَیْکَ» یا «سَلَامٌ عَلَیْکَ» به مرد نماز گزار سلام کند، نماز گزار مرد می‌تواند در جواب بگوید «سَلَامٌ عَلَیْکَ» یا «سَلَامٌ عَلَیْکَ» یعنی کاف را کسره (-) بدهد. (آیه الله سیستانی)

- جواب سلام کودکان ممیز، اعم از پسر و دختر، مانند جواب سلام زنان و مردان واجب است. (امام خامنه ای)

^۱ . رساله مراجع، م ۱۱۳۹

^۲ . آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسأله ۱۳۶۷؛

^۳ . رساله مراجع، م ۱۱۴۱؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۶۸؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز /

درس ۴۸: نمازهای یومیه (۱۴) مبطلات نماز

حکم نماز در صورت پاسخ ندادن به سلام^۱

- اگر نمازگزار جواب سلام را عمداً ندهد، هرچند معصیت کرده ولی نمازش صحیح است. (حضرت امام، آیات عظام مکارم و سیستانی)

سلام از روی مسخره یا شوخی^۲

- جواب سلام کسی که از روی مسخره یا شوخی سلام می‌کند، واجب نیست. (حضرت امام، آیات عظام مکارم و سیستانی)

اگر کسی به عده‌ای سلام کند^۳

- اگر کسی به عده‌ای سلام کند، جواب سلام او بر همه آنان واجب است؛ ولی اگر یکی از آنان جواب دهد، کافی است، لذا اگر در بین این جمع کسی در حال نماز باشد و بداند قصد او را هم داشته و دیگری جواب ندهد، (سیستانی: یا شک کند که دیگران جوابش را داده‌اند یا نه)، باید نمازگزار جواب سلام را بگوید. (حضرت امام، آیات عظام مکارم و سیستانی)

- اگر شخصی به گروهی سلام کند و بگوید: «السَّلَامُ عَلَیْكُمْ جَمِیعاً» و یکی از آنها مشغول نماز باشد، چنانچه کس دیگری جواب وی را بدهد نمازگزار نباید اقدام به جواب گفتن کند. (امام خامنه ای)

اگر دو نفر با هم به یکدیگر سلام کنند^۴

- اگر دو نفر با هم به یکدیگر سلام کنند، بر هر یک واجب است جواب سلام دیگری را بدهد. (حضرت امام)

- اگر دو نفر با هم به یکدیگر سلام کنند، بنابر احتیاط واجب، باید هر یک جواب سلام دیگری را بدهد. (آیات عظام مکارم و سیستانی)

نحوه پاسخ سلام غیر مسلمان^۵

- احتیاط واجب آن است که در جواب سلام غیر مسلمان فقط «سلام» بگوید، یا تنها «علیک». (حضرت امام و آیه الله مکارم)

- جواب سلام مرد و زن غیر مسلمان در صورتی که ذمی نباشند واجب نیست و اگر ذمی باشند بنا بر احتیاط واجب به کلمه «علیک» اکتفا شود. (آیه الله سیستانی)

^۱ . رساله مراجع، م ۱۱۴۲

^۲ . رساله مراجع، م ۱۱۴۴

^۳ . (امام خامنه ای) رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۴۸: نمازهای یومیّه (۱۴) مبطلات نماز؛ رساله مراجع، م ۱۱۴۵ و ۱۱۴۷

^۴ . رساله مراجع، م ۱۱۴۹

^۵ . رساله مراجع، م ۱۱۴۴

حکم گفتن «سلام از ماست» در پاسخ سلام^۱

- این که بعضی در جواب سلام می گویند: «سلام از من» کافی است، اما بهتر است به آن قناعت نکرده، و پاسخ سلام را جداگانه بگویند. (آیه الله مکارم)

ردّ تحیتی که به صیغه سلام نباشد (یا به غیر عربی باشد)^۲

- س: نظر جناب عالی درباره ردّ تحیتی که به صیغه سلام نباشد، چیست؟ ج. اگر در حال نماز باشد، جواب دادن جایز نیست، ولی اگر در حال نماز نباشد، اگر کلامی است که عرف آن را تحیت محسوب می کند، احتیاطاً، جواب گفتن آن است. (امام خامنه ای)
- پرسش: اگر در نماز کسی به غیر از عربی به زبان دیگری به ما سلام کرد مثلاً ترکی یا انگلیسی، آیا جواب او واجب است و جواب او را چگونه باید داد؟ پاسخ: جواب سلام او واجب است و با توجه به اینکه معمولاً جواب عربی را می فهمند، به عربی داده شود کافی است. (آیه الله مکارم)

کراهت سلام کردن به نماز گزار

آیا سلام دادن به نماز گزار مکروه است؟^۳

- سلام کردن به کسی که در حال خواندن نماز می باشد، مکروه است. (آیه الله مکارم)

مبطل ششم (قهقهه، خندیدن با صدا، تبسم)

تعریف قهقهه^۴

س: قهقهه چیست؟

- منظور از قهقهه، خنده بلند و با صدا که شامل کشیدن صدا و دور دادن آن در گلو است می باشد. (حضرت امام، آیت الله مکارم و آیه الله سیستانی)
- خنده با صدا و عمدی (یعنی قهقهه) مبطل نماز است. (امام خامنه ای)

^۱ آیه الله مکارم، رساله، مساله ۱۰۲۹

^۲ - اجوبه الاستفتاءات س ۵۱۰

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۵۷&mid=۲۵۳۶۸۹>

^۳ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۵۷&mid=۲۵۳۶۹۳>

^۴ . عروة الوثقی، کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، مبطل السادس؛ (امام خامنه ای) جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۴۸: نمازهای یومیه (۱۴ مبطلات نماز، ۷)

حکم قهقهه عمدی^۱

س: قهقهه عمدی در نماز چه حکمی دارد؟

- قهقهه عمدی اگر چه از روی اضطرار باشد مبطل نماز است . (حضرت امام، آیت الله مکارم)
- قهقهه زدن عمدی، نماز را باطل می کند؛ هرچند بدون اختیار بوده ولی مقدماتش اختیاری باشد؛ بلکه چنانچه مقدماتش هم اختیاری نباشد، در صورتی که وقت برای دوباره خواندن نماز باقی باشد، بنابر احتیاط لازم، باید آن را دوباره بخواند و چنانچه وقت برای آن نباشد، نماز صحیح است. (آیه الله سیستانی)
- خنده با صدا و عمدی (یعنی قهقهه) نماز را باطل می کند. (امام خامنه ای)

حکم قهقهه سهوی

س: قهقهه سهوی در نماز چه حکمی دارد؟^۲

- مبطل نماز نیست. (مادامی که صورت نماز بهم نخورد). (حضرت امام، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی)

حکم خندیدن عمدی با صدا (بدون مد و ترجیع)

س: خندیدن عمدی با صدا در نماز چه حکمی دارد؟^۳

- بنابر احتیاط واجب مبطل نماز است (حضرت امام)
- از مبطلات نماز خنده با صدا و عمدی است و هم چنین خنده ای که در آن بی اختیار باشد. (آیت الله مکارم)
- خنده صدای که عرفاً قهقهه محسوب نشود مبطل نماز نیست هرچند احتیاط مستحب پرهیز است. (آیت الله سیستانی)^۴

حکم خندیدن سهوی با صدا

س: خندیدن با صدا در نماز چه حکمی دارد؟ (اگر سهوی باشد یعنی به گمان این که در حال نماز نیست)^۵

- نماز باطل نمی شود . آیات عظام: (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

^۱ . امام خامنه ای) جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۴۸: نمازهای یومیه (۱۴ مبطلات نماز، ۷؛ اجوبه الاستفتائات، ص ۱۰۲، س ۵۰۵؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م مسأله ۱۳۸۰؛ عروه الوثقی ج ۲، کتاب الصلاه، مبطلات الصلاه، مبطل السادس، ص ۲۷۰؛ رساله مراجع ج ۱، مبطل هفتم

^۲ - عروه الوثقی، کتاب الصلاه، مبطلات الصلاه، مبطل السادس؛ رساله مراجع ج ۱، مبطل هفتم

^۳ . تحریر الوسیله، ج ۱، مبطلات نماز، مبطل پنجم، ص ۳۴۱ و تعلیقه بر عروه الوثقی، ج ۲، کتاب الصلاه، مبطلات الصلاه، مبطل السادس، ص ۲۷۰، امام (ره) در رساله مراجع مسأله، کتاب نماز، مبطلات نماز، مبطل هفتم، اینگونه گفته اند (از مبطلات نماز خنده با صدا و عمدی است)؛ رساله مراجع مسأله، کتاب نماز، مبطلات نماز، مبطل هفتم

^۴ - توضیح المسائل جامع مبطل هفتم، ص ۳۹۸ م ۱۳۸۰.

^۵ - رساله مراجع، مبطلات نماز، مبطل هفتم؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۳۸۱، آیه الله مکارم، توضیح المسائل، م ۱۰۳۱؛ امام خامنه ای، اجوبه الاستفتائات س ۵۰۵

س: آیا اگر کسی هنگام نماز به خاطر یادآوری حرف خنده دار یا پیدایش حالت خنده آوری بخندد، نمازش باطل می شود یا خیر؟
- اگر خنده با صدا (یعنی قهقهه) و عمدی باشد، نماز باطل است. (امام خامنه ای)

حکم تبسم (لبخند) و خنده بی صدا در نماز

س: آیا تبسم نماز را باطل می کند؟^۱
- تبسم و لبخند نماز را باطل نمی کنند. (حضرت امام، آیت الله مکارم)
- تبسم و لبخند و خنده بی صدا نماز را باطل نمی کند؛ هرچند عمدی باشد. (آیه الله سیستانی)

تغییر حالت در اثر جلوگیری از خنده

س: اگر برای جلوگیری از صدای خنده، حالش تغییر کند، مثلاً رنگش سرخ شود حکم نماز چیست؟^۲

الف) اگر این تغییر حالت موجب شود که شخص از حالت نماز گزار خارج شود:
- نماز او باطل است. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

ب) اگر از حالت نماز گزار خارج نشود:

- نماز او صحیح است. (حضرت امام، آیت الله مکارم)
- احتیاط واجب آن است که نمازش را دوباره بخواند. (آیت الله سیستانی)

مبطل هفتم (گریه کردن)

الف: گریه در نماز از ترس خدا یا از شوق به خدا یا برای آخرت^۳

- اگر نماز گزار از ترس خداوند متعال (سیستانی، مکارم: یا از روی شوق به او) یا برای آخرت گریه کند، آهسته باشد یا بلند، اشکال ندارد؛ بلکه از بهترین اعمال عبادی محسوب می شود. (حضرت امام، امام خامنه ای، آیه الله سیستانی و آیه الله مکارم)

^۱ - تعلیقه بر عروة الوثقی، کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة ج ۲، مبطل السادس؛ توضیح المسائل مراجع، کتاب نماز، مبطلات نماز، مبطل هفتم؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱

^۲ . رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۵۱؛ تحریر الوسیله، کتاب الصلاة، القول فی مبطلات الصلاة، مبطلات الصلاة، السادس؛ رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۵۱، ص ۶۲۷، تعلیقه بر عروة الوثقی ج ۱، کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة ج ۲، مبطل السادس؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۳۸۲

^۳ . رساله مراجع بعد از رساله ۱۱۵۱، مبطلات نماز، هشتم؛

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۵۹&mid=۲۵۳۵۷۰>

امام خامنه ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۴۸: نمازهای یومیه (۱۴) مبطلات نماز، ۸

ب: گریه در نماز برای امور دنیا

گریه در نماز در مقام دعا برای خواستن حاجت دنیوی^۱

- اگر نمازگزار برای خواستن حاجت دنیوی، در پیشگاه خداوند متعال گریه کند و حاجتش را از او بخواهد، اشکال ندارد و نمازش صحیح است خصوصاً زمانی که آن خواسته رجحان شرعی داشته باشد. (حضرت امام)
- اگر نمازگزار در مقام دعا برای خواستن حاجت دنیوی، از روی تذلل و فروتنی در پیشگاه خداوند متعال گریه کند و حاجتش را از او بخواهد، اشکال ندارد و نمازش صحیح است (مثلاً برای شفای مریض دعاء نماید و برای نشان دادن درماندگی در پیشگاه خداوند متعال، گریه نماید). (آیه الله سیستانی)

گریه در نماز برای مصایب اهل بیت علیهم السلام

س. گریه با صدا برای مصائب اهل بیت (علیهم السلام) در نماز چه حکمی دارد؟

- فی جواز البكاء علی سید الشهداء ارواحنا فداه تأمل و إشکال، فلا یتربک الاحتیاط. (حضرت امام ره)^۲
- بنابر احتیاط واجب ترک شود. (امام خامنه ای)^۳
- گریه در نماز برای مصایب وارده بر حضرت سید الشهداء ابا عبد الله الحسین (علیه السلام) یا سایر ائمه هدی (علیهم السلام) با قصد قربت و نزدیک شدن به درگاه الهی، اشکال ندارد. (آیه الله سیستانی)^۴
- گریه بر ائمه علیهم السلام در نماز جایز نیست و نماز باطل است اما اگر جاهل قاصر به مساله بوده نمازهای سابق اعاده ندارد. (آیه الله مکارم)^۵

گریه در نماز برای امور دنیا (بجز عناوین قبل)^۶

- از مبطلات نماز آن است که برای کار دنیا عمداً با صدا گریه کند، ولی اگر برای کار دنیا بی صدا گریه کند اشکال ندارد، همچنان گریه با صدا برای امور دنیوی از روی فراموشی اشکالی ندارد. (حضرت امام)
- گریه با صدا و عمدی برای امور دنیوی نماز را باطل می کند. (امام خامنه ای)
- اگر نمازگزار عمداً و با اختیار با صدا یا بی صدا برای امور دنیا یا به سبب یاد آوردن میّتی گریه کند بنابر احتیاط واجب نمازش باطل می شود. (آیه الله سیستانی)
- گریه کردن با صدا نماز را باطل می کند هرچند بی اختیار شود، بلکه بنابر احتیاط واجب گریه بی صدا نیز نماز را

^۱. حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، القول فی مبطلات الصلاه، سادسها؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسأله ۱۳۸۸

^۲. تحریر الوسیله

^۳. <https://www.leader.ir/fa/book/۱۴۵?sn=۲۱۸۸۵>

^۴. آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسأله ۱۳۸۹

^۵. <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۵۹&mid=۲۵۳۵۷۱>

^۶. رساله مراجع، بعد ۱۱۵۱ هشتم؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۴۸: نمازهای یومیه (۱۴) مبطلات نماز؛ ۸؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۸۴؛ آیه الله مکارم، رساله، م ۱۰۳۳

باطل می کند. (آیه الله مکارم)

ناتوانی از کنترل گریه در نماز^۱

- اگر گریه ای که مبطل نماز است بدون اختیار بر او غالب و چیره شود باید نمازش را از دوباره بخواند. (حضرت امام)

- اگر نمازگزار بدون اختیار گریه کند به گونه ای که گریه بر او غالب و چیره شود و نتواند گریه خویش را کنترل نماید، چنانچه مقدماتش اختیاری باشد، حکم گریه کردن عمدی و با اختیار را دارد یعنی بنابر احتیاط واجب نمازش باطل می شود؛ بلکه چنانچه مقدماتش هم اختیاری نباشد، در صورتی که وقت برای دوباره خواندن نماز باقی باشد و فرد بتواند بدون گریه نماز را بخواند، بنابر احتیاط لازم، باید آن را دوباره بخواند و اما چنانچه وقت نباشد نمازش صحیح است. (آیه الله سیستانی)

گریه در نماز میت

آیا گریه در نماز میت نماز را باطل میکند؟^۲

- دلیلی بر باطل شدن آن نداریم. (آیه الله مکارم)

مبطل هشتم (هر کاری که صورت نماز را بهم بزند)

به هم خورد صورت نماز (عمدی یا سهوی)^۳

- از مبطلات نماز کاری است که صورت نماز را به هم بزند مثل دست زدن و به هوا پریدن و مانند اینها، (امام: کم باشد یا زیاد، عمداً باشد یا از روی فراموشی). (حضرت امام، آیه الله مکارم)

- کاری که صورت نماز را به هم بزند نماز را باطل می کند، مثل کف زدن و به هوا پریدن. (امام خامنه ای)

- کاری که صورت نماز را به هم بزند، مثل به هوا پریدن و مانند آن، نماز را باطل می کند و فرق ندارد عمدی باشد یا از روی فراموشی، یا اینکه بی اختیار پیش آید. (آیه الله سیستانی)

اشاره، حرکت، برداشتن، کشتن حشره و... در نماز (فعل قلیل و کثیر)^۴

- کاری که صورت نماز را به هم نمی زند، چنانچه موالات نماز، به معنای عرفا پی در پی انجام دادن افعال نماز را از

^۱ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، القول فی مبطلات الصلاه، سادسها؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسأله ۱۳۸۵

^۲ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۵۹۹&mid=۲۵۳۵۷۲>

^۳ رساله مراجع، مبطلات نماز، نهم-قبل از مسأله ۱۱۵۲؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۴۸: نمازهای یومیه (۱۴) مبطلات نماز

^۴ حضرت امام، تحریر، کتاب الصلاه، القول فی المبطلات الصلاه، السابع؛ رساله مراجع، مبطلات نماز، نهم-قبل از مسأله ۱۱۵۲ آیه الله مکارم، سایت، استفتاءات، عبادات غیر مالی، نماز، مبطلات نماز، به هم خوردن صورت نماز؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م مسأله ۱۳۹۱

بین ببرد، در صورتی که عمداً - نه سهواً - انجام دهد، بنا بر احتیاط (واجب)، نماز را باطل می‌کند و اگر موالات مذکور را از بین نبرد، انجام عمدی آن نماز را باطل نمی‌کند تا چه رسد به این که سهواً باشد، اگر چه زیاد باشد، مثل حرکت انگشتان و با دست و یا غیر دست اشاره کردن به منظور صدا زدن کسی و (مانند) کشتن مار و عقرب، و برداشتن طفل، و زمین گذاشتن او و بغل کردن او، و شیر دادن او، و مانند اینها از چیزهایی که نه منافاتی با موالات دارد و نه صورت نماز را به هم می‌زند. (حضرت امام)

- اشاره کردن با دست، زدن دست بر روی پا یا دست دیگر برای فهماندن چیزی به دیگری، برداشتن چیزی از روی زمین مثل قرآن یا کتاب دعا، بغل کردن نوزاد، کشتن حشره مودی، راه رفتن به مقدار کم برای برداشتن مهر نماز از روی طاقچه و مانند آن با شرایط ذیل اشکال ندارد: ۱. صورت نماز به هم نخورد. ۲. نمازگزار از قبله منحرف نشود. ۳. در حال حرکت قرائت و ذکرهای نماز را نگوید. ۴. موالات در نماز و سایر شرایط صحیح بودن نماز را رعایت نماید. (آیه الله سیستانی)

- کاری که صورت نماز را به هم نزنند مثل اشاره کردن به دست اشکال ندارد، بوسیدن چیزی در نماز مانند قرآن و بچه موجب بطلان نمی‌شود مگر اینکه زیاد تکرار شود، همچنین نمازگزار می‌تواند در حالی که کودک را شیر می‌دهد نماز را بجا آورد و نیز برداشتن گوشی همراه از روی زمین هنگام نماز و قطع کردن صدایش اگر واقعا اسباب مزاحمت مهمی برای مردم گردد مانعی ندارد. (آیه الله مکارم)

سکوت در نماز

- اگر در بین نماز به قدری ساکت بماند که عرفاً نگویند نماز می‌خواند، نمازش باطل می‌شود. (حضرت امام، آیه الله مکارم، آیه الله سیستانی)^۱

بستن چشم‌ها در نماز

س: بستن چشم‌ها در نماز چه حکمی دارد؟^۲

- مکروه است. (حضرت امام، آیت الله سیستانی)
- بستن چشم‌ها در نماز مانع شرعی ندارد، گر چه در غیر رکوع مکروه می‌باشد. (امام خامنه ای)
- بستن چشمان در نماز مکروه است، ولی اگر راه حضور قلب منحصر به آن گردد، مستحب بودن آن بعید نیست. (آیت الله مکارم)

چرخاندن انگشت در قنوت

س: چرخاندن انگشت در قنوت چه حکمی دارد؟^۱

^۱ . رساله مراجع، مبطلات نماز، نهم - قبل از مساله ۱۱۵۲

^۲ - تعلیقه بر عروة الوثقی، کتاب الصلاة، مکروهات فی الصلاة، مکروه الثامن عشر، رساله مراجع، ج ۱، م ۱۱۵۷، اجوبه الاستفتائات، س ۵۰۷ استفتائات جدید، ج ۱، س ۲۸۳

- استحباب آن ثابت نیست. (امام خامنه ای)
- چرخاندن انگشتر در قنوت دلیلی ندارد. و بهتر است آن را ترک کنید. (آیت الله مکارم)

شک در به هم خوردن صورت نماز^۲

- اگر در بین نماز کاری انجام دهد یا مدتی ساکت شود و شک کند که نماز به هم خورده یا نه نمازش صحیح است. (حضرت امام، آیه الله مکارم)
- اگر در بین نماز کاری انجام دهد یا مدتی ساکت شود و شک کند که صورت نماز به هم خورده یا نه، باید نماز را دوباره بخواند، ولی بهتر این است که آن را تمام کرده و سپس دوباره به جا آورد. (آیه الله سیستانی)

مبطل نهم (خوردن و آشامیدن)^۳

- اگر فرد در نماز طوری بخورد یا بیاشامد که صورت نماز از بین برود به طوری که نگویند نماز می خواند نمازش باطل می شود؛ اما اگر طوری باشد که صورت نماز از بین نرود، بنابر احتیاط واجب، نماز باطل می شود. (حضرت امام)
- اگر فرد در نماز طوری بخورد یا بیاشامد که صورت نماز از بین برود به طوری که نگویند نماز می خواند - عمداً باشد یا از روی فراموشی - نمازش باطل می شود؛ اما اگر طوری باشد که صورت نماز از بین نرود، چنانچه عمدی باشد، بنابر احتیاط واجب، نماز باطل می شود و آن را دوباره بخواند ولی اگر از روی فراموشی و سهو باشد، نمازش اشکال ندارد. (آیه الله سیستانی)
- خوردن و آشامیدن به گونه ای که صورت نماز را به هم زند، موجب باطل شدن نماز است. (آیه الله مکارم)

فرو بردن غذای بین دندان

س: فرو بردن غذای لای دندان ها در نماز چه حکمی دارد؟^۴

- نماز باطل نمی شود. (امام: البته احتیاط واجب فرو ندادن لقمه باقی مانده در دهان است). (حضرت امام، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی)

خوردن چیزی (مثل قند) که کم کم آب شود و فرو می رود

س: آب شدن قند و شکر و مانند اینها ... و فرو دادن تدریجی آن در بین نماز چه حکمی دارد؟^۱

^۱ - <https://www.leader.ir/fa/book/۱۴۵?sn=۲۲۰۷۵>

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۱۸۴۸۴&mid=۲۵۷۹۸۵>

^۲ - رساله مراجع، مسأله ۱۱۵۳؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۹۳

^۳ - رساله مراجع، بعد از مسأله ۱۱۵۳ مبطل دهم؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاة، القول فی مبطلات الصلاة، ثامنیه؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۳۹۴

^۴ - تعلیقه بر عروة الوثقی ج ۲ کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، مبطل التاسع؛ رساله مراجع ج ۱ م ۱۱۵۵

- بنا بر احتیاط واجب اجتناب کند. (حضرت امام)

- اگر کمی قند یا شکر و مانند اینها در دهان مانده باشد و در حال نماز کم کم آب شود و فرو رود، اشکال ندارد. (آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی)

خوردن و آشامیدن در نماز وتر

پرسش: آیا خوردن و آشامیدن در نماز وتر برای کسی که می خواهد روزه بگیرد جایز است؟^۱

- اگر فرد تشنه‌ای مشغول دعا در نماز وتر است و قصد روزه گرفتن همان روز را دارد و بترسد که ناگهان صبح شود و آب در مقابل او باشد و تنها نیاز داشته باشد دو سه قدمی راه برود، چنین کسی برایش جایز است راه برود و بقدری بیاشامد که سیراب شود، اگر چه زمانش طولانی گردد. به شرطی که کار دیگری که نماز را باطل می کند، انجام ندهد، حتی اینکه وقتی خواست به جای خود برگردد، عقب عقب بیاید تا پشت به قبله نشود، و اقوا آن است (در جواز این عمل) اقتصار بر خصوص آشامیدن آب شود، نه خوردن، و نه آشامیدن غیر آب (مثلا شربت) - گرچه مدتش کم باشد - کما این که احتیاط (واجب) آن است که (در جواز این عمل) اقتصار بر نماز وتر می شود نه نمازهای مستحبی دیگر و بعید نیست که این حکم اختصاص به حال دعا (در نماز وتر) نداشته باشد. بنابراین سایر حالات نماز وتر هم، به حال دعاء ملحق می شود (و در آن حالات هم چنین کاری جایز است) و نیز این حکم اختصاص به موردی دارد که تشنگی در اثنای نماز وتر پیدا شود، لذا اقوا آن است که کسی که تشنه باشد، و به این قصد داخل نماز وتر شود که بین دعا، کمی قبل از سفیده، آب بیاشامد، مستثنی نیست (و این حکم شامل حال او می شود). (حضرت امام)

- فقط آب خوردن مانعی ندارد (آیه الله مکارم)

خوردن قرص در نماز

خوردن قرص در نماز واجب به همراه آب یا بدون آن چه حکمی دارد؟^۲

- همراه با آب باطل است و بدون آب خلاف احتیاط است. (آیه الله مکارم)

وارد شدن خلط به دهان در هنگام نماز

اگر در نماز خلط و یا مخاط بینی و یا کلو به حلق یا دهان برسد چه باید کرد خصوصا برای کسی که به این بیماری دچار است؟^۳

- اگر به فضای دهان برسد خوردن آن خلاف احتیاط است ولی در موارد عسر و حرج مانعی ندارد البته بهتر است دستمالی به همراه خود داشته باشد و اخلاط را در آن بریزد. البته در مورد روزه دار، هر گاه در حین نماز اخلاط

^۱ - تعلیقه بر عروه الوثقی، ج ۲، کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، مبطل التاسع و رساله مراجع ج ۱ م ۱۱۵۵

^۲ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۶۱&mid=۲۵۳۵۵۶>.

حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاة، القول فی المبطلات، ثامنهما

^۳ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۶۱&mid=۲۵۳۵۵۴>.

^۴ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۶۱&mid=۲۵۳۵۵۷>.

سر و سینه به دهانروزه دار وارد شود باید آن را خارج کند و اگر ممکن نبود نماز را بشکنند(البته می تواند نیت نماز را به نماز مستحب تغییر داده و نماز را رها کند) و پس از خارج کردن اخلاط، نماز را اعاده نماید. (آیه الله مکارم)

استفاده از اسپری تنفسی در نماز

استفاده از اسپری تنفسی حین نماز چه حکمی دارد؟^۱

- مانعی ندارد. (آیه الله مکارم)

استفاده از نسوار (ناس) در حال نماز

اگر کسی در هنگام نماز در دهانش نسوار (ناس) باشد آیا نماز او اشکال دارد؟^۲

- نماز اشکال دارد، و خوردن ناس با توجه به ضررهای فراوان آن در غیر نماز هم اشکال دارد. (آیه الله مکارم)

بودن آدامسی در دهان هنگام نماز:

اگر در هنگام نماز آدامس در دهان باشد و فقط آب آن ها فرو داده شود، نماز چه حکمی دارد؟

- هر گاه مشغول جویدن باشد برای نماز اشکال دارد ولی اگر در گوشه دهان باشد و جویده نشود نماز صحیح است. (آیت الله مکارم)^۳

سیگار کشیدن هنگام نماز

آیا در هنگام خواندن نماز مستحبی می توانم سیگار بکشم؟^۴

- نماز باطل است. (آیه الله مکارم)

مبطل دهم (آمین گفتن)

آمین گفتن عمدی در نماز بعد از سوره فاتحه بدون ضرورت چه حکمی دارد؟(چه بلند بگوید چه آهسته)^۵

- نماز باطل می شود. (حضرت امام، امام خامنه ای)

- بنا بر احتیاط واجب نماز باطل می شود. (آیت الله مکارم)

- اگر ماموم باشد نمازش باطل می شود و اگر غیر ماموم باشد(امام یا منفرد)، بنا بر احتیاط واجب نمازش باطل می شود. (آیت الله سیستانی)

آمین گفتن در نماز به قصد دعا

س: اگر در نماز به قصد دعا آمین بگوید، نماز چه حکمی دارد؟

^۱ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۶۱&mid=۲۵۳۵۵۵>.

^۲ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۶۱&mid=۲۵۳۵۵۸>.

^۳ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۶۱&mid=۲۵۳۵۵۹>.

^۴ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۶۱&mid=۲۶۳۸۱۵>.

^۵ - تعلیقه بر عروة الوثقی، ج ۲، کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، مبطل العاشر، رساله مراجع، ج ۱، مبطلات نماز، مبطل چهارم، ص ۱۷، ۶۱ جوابه الاستفتائات، س ۵۰۳؛ رساله جامع، ج ۱، م ۱۳۵۰

- آمین گفتن به قصد دعا در جاهای دیگر نماز (بجز بعد از سوره فاتحه) نماز را باطل نمی کند. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)^۱

آمین گفتن سهوی در نماز:

س: آمین گفتن سهوی در نماز چه حکمی دارد؟

- اشکالی ندارد. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)^۲

آمین گفتن از روی تقیه:

س: آمین گفتن از روی ضرورت (تقیه) در نماز چه حکمی دارد؟^۳

- اشکالی ندارد. (حضرت امام، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

ترک تقیه (در گفتن آمین در نماز):

س: اگر در حالت تقیه (ضرورت) گفتن آمین را ترک کند حکم نماز چیست؟

- گناه کرده و نمازش بنا بر اقوی صحیح است. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)^۴

مبطل یازدهم (بعضی از شکها)

- اگر برای نمازگزار، یکی از شکهای باطل کننده پیش آید، مثل اینکه در رکعت‌های نماز دو رکعتی واجب یا سه رکعتی، یا در دو رکعت اول نمازهای چهار رکعتی قبل از سر گذاشتن بر مهر در سجده دوم، شک نماید و شک وی باقی مانده و ثابت گردد، نمازش باطل می‌باشد (تفصیل این مطلب در بحث شکیات نماز می آید). (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)^۵

مبطل دوازدهم (خلل به ارکان)

این بحث به طور مفصل در درسنامه مقدمات و واجبات نماز آمده است لذا از تکرار تفصیلی آن در اینجا خودداری می کنیم. اما اجمال آن اینست واجبات نماز بر دو قسم است:

واجبات رکنی:

- بعضی از واجبات نماز رکن است، یعنی اگر انسان آنها را بجا نیاورد، (یا در نماز اضافه کند) عمداً باشد یا اشتباهاً، نماز باطل می شود. (حضرت امام، آیت الله مکارم، امام خامنه ای)^۶

- اگر عمداً یا سهواً کم شود نماز باطل است ولی در صورتی که از روی اشتباه و سهو اضافه شود، اگر زیادی در

^۱ - تعلیقه بر عروة الوثقی، ج ۲، کتاب الصلاة مبطلات الصلاة، مبطل العاشر

^۲ - تعلیقه بر عروة الوثقی، ج ۲، کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة مبطل العاشر، رساله مراجع، ج ۱، مبطلات نماز، مبطل چهارم.

^۳ - تعلیقه بر عروة الوثقی، همان، رساله مراجع، همان، اجوبة الاستفتاءات، س ۵۰۳

^۴ - تعلیقه بر عروة الوثقی، ج ۲، کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، مبطل العاشر.

^۵ - عروة الوثقی، ج ۲، کتاب الصلاة، مبطلات الصلاة، مبطل یازدهم

^۶ - توضیح المسائل مسئله ی ۹۴۲؛ مقام معظم رهبری، رساله آموزشی، جلد ۱، درس ۳۸

رکوع یا در دو سجده از یک رکعت باشد، نماز، بنا بر احتیاط لازم، باطل می‌باشد و گرنه، باطل نیست. بنابراین تکبیره الاحرام از جهت زیادی، رکن نیست و قیام رکنی متصل به رکوع بدون اضافه شدن رکوع ممکن نیست. در نیت هم زیادی معنا ندارد و همچنین زیاد شدن قیام رکنی هم مستقلاً معنا ندارد مگر همراه با تکبیره الاحرام یا اتصال به رکوع. (آیت الله سیستانی)^۱

واجبات غیر رکنی:

– اگر عمداً کم یا زیاد شود، نماز باطل می‌شود. (حضرت امام، آیت الله مکارم، امام خامنه ای)^۲

^۱ – رساله جامع، م ۱۱۲۴ و ۱۱۲۵، منهاج الصالحین آیت الله سیستانی، ج ۱، کتاب الصلوه، المبحث الثانی، فیما یجب فی الصلوه.

^۲ – توضیح المسائل مسئله ی ۹۴۲؛ مقام معظم رهبری، رساله آموزشی، جلد ۱، درس ۳۸